

Å skrive er å lære

Skrive først, snakke etterpå

Hvilke skriveøvelser kan vi bruke for å få fram flere elevstemmer i klasserommet?

En ganske typisk skolehverdag i det sørlandske klasserom?

- Lærer: «Hvorfor tror dere Nora drar?»
- Regine: «Fordi hun ikke er forelsket i Thorvald»
- Gustav: «Fordi hun vil få erfaring».
- Lærer: Fint! Er det andre som har lagt merke til noe liknende eller vil peke på noe annet?
- ... (stille)
- Lærer: «Ingen...»? Jo... Regine?
- Regine: «Jeg tror også det er fordi hun føler seg oversett»
- Gustav: «Hun føler seg dårlig behandlet av mennene»

28 andre:(stillhet)

Ok – kanskje litt satt på spissen, men opplever vi ofte at klassesamtalen er oss + tre-fire elever? Hva tenker egentlig alle de andre der de sitter og tilsynelatende følger med?

Hvordan kan vi få flere elever involvert?

- For de fleste handler nok dette om usikkerhet.
- Det er skummelt å formidle spontane tanker som man er usikker på om er «gale».
- Vi skal se på noen ulike teknikker.
- Alle teknikkene har det felles at **alle i klassen må bidra**.
- Dessuten at **skrivning kommer før det muntlige**.
- Og de skal unngå dette:

Siste utkast av læreplanen

- Elevene skal få positive opplevelser ved **å uttrykke og utfolde seg muntlig**. De skal **lytte til og bygge på andres innspill** i faglige samtaler. De skal presentere, **fortelle og diskutere** på hensiktsmessige måter både **spontant og planlagt**, foran et publikum og med bruk av digitale ressurser. (Fra kjerneelementet «muntlig kommunikasjon»)
- Norsk har et særlig ansvar for utviklingen av muntlige ferdigheter. (Fra grunnleggende ferdigheter)
- Verbene viser at læreplangruppa nok har hatt prinsippene fra *den dialogiske undervisninga* i bakhodet.

Dialogisk undervisning

Dialogisk undervisning handler om å finne ut hva elevene tenker, involvere seg i deres utvikling av forståelse, og hjelpe dem til å snakke seg gjennom misforståelser. Dialogisk undervisning er lærerens ansvar. Ved å bruke strategier som er nyttige når vi skal resonnerer så kan lærere og elever utvikle forståelse sammen gjennom dialog

Universitetet i Oslo: http://digitaledialoger.no/wp-content/uploads/2016/08/Dialogisk-undervisning_-_Samling2-1.pdf

Dialogisk undervisning

Dialogisk undervisning handler om å finne ut hva elevene tenker, involvere seg i deres utvikling av forståelse, og hjelpe dem til å snakke seg gjennom misforståelser. **Dialogisk undervisning er lærerens ansvar. Ved å bruke strategier som er nyttige når vi skal resonnerer så kan lærere og elever utvikle forståelse sammen gjennom dialog**

Universitetet i Oslo: http://digitaledialoger.no/wp-content/uploads/2016/08/Dialogisk-undervisning_-_Samling2-1.pdf

Med andre ord:

- Litteraturløking skal skje i fellesskap.
- Elevene skal ha følelsen av at det er de som har tolket litteraturen som er lest, ikke læreren som har gitt dem tolkingen.
- Læreren er en likeverdig partner i diskusjoner om litteratur og mening, ikke en fasit.

Metode 1 – skriv og snakk

- «...» av Kjersti Bjørkmo
- Skriv fritt i tre minutter uten å snakke med sidemannen. Hva mener du dette diktet handler om?
- Sammenfatt det du har skrevet til maks tre ord: «Jeg mener dette diktet handler om...»

Hva handler diktet om?

- Savn og lengsel
- Å være annerledes
- En misforstått mormor?
- Barnet elsker mormor
- En spøkefull dame
- Varme, spesielle minner.

Begrunn tolkningen din

- Hvorfor skrev du som du gjorde? Begrunn. Helst ved å vise til minst ett sitat i teksten som du mener er sentralt.
- Gå sammen i grupper på fire. Fortell de andre hvorfor du tolket teksten som du gjorde.
- Tolk teksten: Hva mener dere er **temaet**? Diskuter i gruppa. Skriv ned en-to setninger.

Gruppe 1

- A) Å være annerledes – noe positivt. Sterke barndomsminne. Spøkefull tone.
- B) Skjønner ingenting.

Hva er temaet i diktet?

Gruppe 2

- A) Å endelig forstå et annet menneske. Egen modning? Noe spøkefullt.
- B) Båndet mellom barn og mormor – besteforeldres betydning for barnebarnet.

Gruppe 3

Gruppe 4

Hva er «loven»?

- Fristelse
- Ha'kke peiling x 5
- Meningen med livet x 2
- En rettsak
- Livet etter døden x 2
- Selvrealisering x 3
- Skjebnen
- Forbud mot innvandring
- Tanker
- Underbevisstheten
- Sannheten
- Tull
- Jegets indre
- Lykke
- Livet

Loven er...

- Meningen med livet: Søker etter mening i livet, individuell mening. Har han levd meningsløst? Dørvokteren er Gud?
- Livet etter døden: Får komme inn først når han dør. Tilbringer livet meningsløst.
- Sannheten: Søker etter denne i hele romanen. Vil bevise sin uskyld. Tør ikke gå inn fordi han er redd for sannheten – har han gjort noe galt?
- Livet: Dørvokteren hindrer ham, tør ikke gå utenfor egen komfortsone. Du må tørre å utfordre deg selv.
- Selvrealisering: Må reise inn i loven for å oppnå selvrealisering. Tør ikke, redd for å bli fremmed for seg selv. Dørvokteren = psykisk motstand. Kaster bort livet utenfor porten.
- Lykken: Loven er målet/lykken/drømmen, da må man gjøre vanskelige ting. Men han tar den enkle utveien – kaster bort livet.

Har du endret mening?

- Nå har du hørt på de andre elevenes tolkninger.
- Har du endret mening etter å ha hørt på dem?
- I så fall: Hvorfor?
- Dere som svarte «hakke peiling» – ble dere klokere? Skriv ned den tolkningen dere vil støtte.

Hvorfor gjøre det slik?

1. Alle elevene kommer til orde

- a) Først i klasseromsamtalen - kort
- b) Deretter i gruppesamtalen – Alle får gi en lengre forklaring
- c) Tilbake til klasseromsamtalen – Noen får gi en lengre forklaring

2. Metodikken skal oppfordre til lytting

- a) Ved at bidragene til alle elevene blir lest høyt og skrevet opp på tavla
- b) Ved at de må lytte til hverandre i grupper
- c) Ved den avsluttende refleksjonen

3. Elevene tolker teksten – ikke læreren

- a) Elevene vil få følelsen av at de felles har tolket teksten.
- b) Kanskje slipper vi å høre «Tolking er teit. Læreren har jo alltid fasiten». Men vi kan jo alltid styre de litt i riktig retning ved å legge mer vekt på noen bidrag...

Metode 2 – Reflekter og lever inn

- Vi har lyttet til *Gengangere* på hørespill i klassen.
- Underveis har vi stoppet opp og reflektert rundt handlingen slik at alle skal forstå denne.
- Men vi starter overhodet ikke på noen tolkning i lyttefasen.
- Med en gang vi er ferdige, får elevene se dette:

Hva mener du er det viktigste eller de viktigste temaene i Gengangere?
Begrunn ved å vise til konkrete episoder i dramaet du nettopp har hørt.

Ikke snakk med sidemannen!

Skriv fritt i ti minutter. Lever på It's learning.

Neste time starter med *elevenes* tolkninger

Emne 1: Det å skjule sannheten

«Det viktigste i «Gengangere» er ærligheten. Helene forteller alle de mørke hemmelighetene som har vært skjult inne i de fire husveggene i mange år, men nå kommer det endelig ut»

«Ærligheten til alle karakterene. Konsekvensene med å lyve, eller ikke fortelle sannheten, det har påvirket alle livene i historien til Ibsen»

Emne 2: Tabutemaer

Jeg mener at det viktigste i Gengangere er samfunnskritikken, altså beskrivelser av intriger, alkoholmisbruk, barn utenom ekteskap, utroskap, banning og prostitusjon. Temaene som nevnt var svært tabubelagt på den tiden

Jeg mener det viktigste i Gengangere er at den tar opp viktige problemer i samfunnet. Boken tar opp problemer som var «tabu» å snakke om på den tiden

Emne 3: Selvstendighet

«Jeg synes det viktigste i boken er at Ibsen framstiller de ulike kjønnsrollene i samfunnet på den tiden. Man får et innblikk i hvor alvorlige konsekvenser det kan få hvis en ikke får lov å bestemme over sitt eget liv.»

«Jeg mener det viktigste i Gengangere er retten til å råde over sitt eget liv»

Stykket tar for seg temaer som likestilling igjennom sterke og fritenkende kvinnelige karakterer, og selvstendighet og frihet via tankene han setter ut om aktiv dødshjelp.

Noe av det viktigste i Gengangere er frihet. Det å kunne være mere selvstendig, ta egne valg, og bestemme over seg selv. Gengangere handler om kjønnsroller, om hvor sterkt mennene stod i samfunnet i motsetning til kvinnene.»

«Det viktigste i «Gjengangere» er likestilling og retten til å bestemme over sitt eget liv.»

Fru Alving er «sterk og fritenkende». Enig! Men likevel ender stykket i katastrofe. «En familietragedie».

Hvorfor går det galt, selv etter sannheten er fortalt?

Emne 4: Arv, miljø og fasade

Budskapet i teksten er at arv og miljø kan påvirke liv i stor grad. Tittelen *gengangere* kan handle om at løgner lever videre og videre i flere generasjoner.

At Helene måtte leve sammen med en mann hun var ulykkelig med, og som ikke klarte å være trofast. Hun gjorde det som var hennes «plikt» som pastor Mander som pent sa. Men under fasaden var det mye mer.

Gjengangere handler om dobbeltmoral, den evige frykten for å bli avslørt som mislykket, og om hvordan feil som blir begått av tidligere generasjoner forplanter seg og får fatale konsekvenser for den neste. (fra Trøndelag teaters oppsetning av stykket)

Den mest reflekterte

Jeg tenker at det viktigste i stykket Gjengangere er sannhet. En rød tråd gjennom stykket er denne sannheten som avdekkes litt etter litt av de forskjellige personene. Dersom personene fra starten hadde vært åpne om sine tanker og handlinger kunne historien vært en veldig annen. Løgn og bedrag har frarøvet Helene og pastoren et potensielt lykkelig liv. Osvald har vokst opp uten et nært forhold til sine foreldre på grunn av disse løgnene og ender opp med å klandre seg selv for en ugjerning begått av sin far. Det kan også virke som at Regine har opplevd misbruk fra mannen hun trodde var sin far. Dersom alle personene hadde visst hele sannheten fra starten kunne de kanskje hatt mulighet til et lykkeligere og friere liv. Grunnen til at disse hemmelighetene ikke så dagens lys tidligere var samfunnets forventninger til enkeltindividet. Det var ventet at man skulle være trofast og holde seg til sine plikter og ingen av personene i stykket ønsket å tape ansikt. På denne måten er dette stykket en sterk kritikk av samfunnet.

Ja! De understrekede ordene er nøkkelord for å forstå stykket.

Interessant! Leder oss elegant inn på timens oppgave

- «Det som jeg mener er det viktigste i Gengangere, er at det finnes så mange **moralske motsetninger** mellom personene, spesielt mellom Pastor Manders, Snekker Engstrand og Fru Alving. Alle disse motsetningene skapte en konfliktsituasjon som var svært sentralt i teateret.»
- **Ja! For det som er selve konflikten i stykkets første akt, det som driver handlingen framover, er nettopp disse «moralske motsetningene» mellom Fru Alving og pastor Manders.**

Hvorfor gjøre det slik?

1. Elevene synes det er morsomt å se hvor likt de har tenkt andre elever i klassen. Dette til tross for at de ikke har snakket om stykket ennå.
2. Bruk elevenes svar til å stille gode spørsmål som kan få klassen til å reflektere.
3. Lim inn «profesjonelle» tolkninger av stykket. Elevene blir stolte når de har tolket stykket «proft». Skryt av dem!
4. Det er lov å framheve gode svar.

Elevenes bidrag kan være pensum

▼ **Pensum til høringen om realisme**

- Tekstene som er pensum
- Deres avsnitt om tema i Et dukkehjem
- Derfor mener 3g at Nora drar
- Deres eminente avsnitt om Gengangere
- Legg til
- Legg til
- Legg til

☐	TYPE	TITTEL
☐		Tekstene som er pensum
☐		Deres avsnitt om tema i Et dukkehjem
☐		Derfor mener 3g at Nora drar
☐		Deres eminente avsnitt om Gengangere

I tillegg kan du legge inn en mer «profesjonell» tolkning for elever som vil fordype seg enda mer i temaet til høringen.

Metode 3: Elevene bruker samskriving til å produsere eget pensum

- Sitt i grupper på fire.
- Den eldste skal skrive. (den slappest, den mest skravlete, den med størst sko...).
- Eventuelt: Jeg går rundt og utnevner sekretæren. Velger ofte a) en slappfisk b) den tause.

Avsnitt om Gengangere

Tema- og kommentarsetninger

- Start med en god **temasetning**. Husk at det skal komme klart fram i første setning hva avsnittet skal handle om.
- Utdyp med et par **kommentarsetninger**.
- **Kommentarsetninger** = du begrunner påstandene dine. F.eks:
- **Gengangermotivet viser seg i både Osvald og Regines skjebner.** I Osvald på den måten at han får samme sykdom som sin far, mens Regine antakeligvis lever like «lettsindig» som sin mor.
- **Temasetningen:** En påstand
- **Kommentarsetningene:** Dere begrunner påstandene deres.

Bevis

- Men det holder ikke bare å begrunne, dere må også bevise.
- Beviser er sitater fra teksten.

Dårlig sitatbruk

Knut Hamsun var en kjent forfatter fra Norge som ville skape en ny litteratur. «”Hva om nå litteraturen i det hele tatt begynte å beskjeftige seg litt mer med sjelelige tilstander [...] Man måtte da ganske visst gi avkall på å skrive ”typer”». Hamsun ville skape en ny litteratur og kritiserte Ibsen.

I motsetning til Ibsen ville ikke Hamsun skrive dramaer om samfunnsproblemer. Blabla...

God sitatbruk

Knut Hamsun var en kjent forfatter fra Norge som ville skape en ny litteratur. I hans kjente litterære program med tittelen «Fra det ubevisste sjeleliv», skriver han: «"Hva om nå litteraturen i det hele tatt begynte å beskjeftige seg litt mer med sjelelige tilstander [...] Man måtte da ganske visst gi avkall på å skrive "typer"». Dette utdraget viser hva som skulle prege Hamsuns 90-talls litteratur: Han ønsket å skrive om «sjelelige tilstander» og komplekse personer, og han nedvurderte realismens problemdramaer.

I motsetning til Ibsen ville ikke Hamsun skrive dramaer om samfunnsproblemer. Blabla...

Altså...

- Prøv å bake sitatene *elegant* inn i teksten.
- De skal både **introduseres** og **kommenteres**.

Til slutt – er dette et godt avsnitt?

Et sentralt og gjennomgående tema i «Gjengangere» er livsgleden. I løpet av stykket forbinder en livsgleden med «sola og lyset», som igjen symboliserer åpenhet, mens «regn og mørket» representerer pliktene og de skjulte hemmelighetene i familien. I andre akt forteller Osvald om maleriene sine: «Mor, har du lagt merke til, at alt det, jeg har malet, har drejet sig om livsglæden? (...) I Paris der er lys og solskinn og søndagsluft». Vi ser her at Osvald forbinder Paris med lyset. Annerledes er det med livet hjemme: «Aldri få se et solglimt. De gange, jeg har været hjemme, mindes jeg aldrig jeg har set solen skinne.».

Ja, nesten:

1. Kjempegod temasetning
2. Kommentarsekvenser som utdyper flott
3. Fantastisk god bruk av sitater som bakes elegant inn.

Nå er det perfekt!

Eit sentralt og gjennomgåande tema i «Gjengangere» er livsglede. I løpet av stykket forbinder en livsgleden med «sola og lyset», som igjen symboliserer åpenhet, mens «regn og mørket» representerer pliktene og dei skjulte hemmelighetene i familien. I andre akt forteller Osvald om maleriene sine: «Mor, har du lagt merke til, at alt det, jeg har malet, har drejet sig om livsglæden? (...) I Paris der er lys og solskinn og søndagsluft». Vi ser her at Osvald forbinder Paris med lyset. Annerledes er det med livet hjemme: «Aldri få se et solglimt. De gange, jeg har været hjemme, mindes jeg aldrig jeg har set solen skinne.». Det dårlige været representerer pliktene som skygger for livsgleden i Norge. Med dette symbolet kritiserer Ibsen de konservative normene og pliktene i det norske samfunnet.

Nå har eleven knyttet virkemiddel og tema sammen. Altså ikke bare vist hvordan Ibsen skriver, men hvorfor han skriver slik.

Hvordan ble produktet?

- Se selv på utdelt ark
- Elevene fikk tilbakemelding og skulle fikse opp.
- Som pensum er dette fullverdig. Elevene sier mye fornuftig om både temaer og virkemidler.
- Og de har produsert alt selv.

«Jeg heiser mine slitne seil,
jeg kaster loss og drar
Nå er jeg faktisk klar, min
venn, sees vi igjen?»

.... «er den største av alle overraskelser.
Derfor sparer vi den til slutt.»

Alle
alene.

Inn i natten. Gjennom
..... -
Bakom demrer
morgenrøden.

DØDEN

..... stryker selv den
største regning ut.

Det er derfor vi mennesker
..... for å gi bedre plass.

..... kommer alltid og
forstyrrer, uansett når den
kommer.

Et følge kan du ha på
en reise og et ritt,
men du må gå alene
det siste skritt.

Metode 4 – aktivere forerfaringer

- La elevenes stemme om vanskelige tema komme til syne før lesninga.
- Døden, døden, døden!
- Tre dikt om døden.
- Kan være et litt delikat tema.
- Samtidig noe mange ungdommer er interessert i.
- «I en norsk undersøkelse stilte man 821 personer over 15 år spørsmålet: «Er du engstelig med tanke på din egen død?». Om lag halvparten av de under 35 år svarte bekreftende. » (Dag V. Skjelstad i <https://psykologtidsskriftet.no/fagessay/2004/06/frykt-doden>)
- Egen dødsangst. Snakker vi om det?

Et vanskelig tema

- Det betyr ikke at vi ikke skal prate og lese om det.
- «Det eneste vi vet sikkert er at alle skal dø».
- Men sjekk litt opp – for hva sitter elevene inne med?
- Derfor avslutter jeg alltid en time med å introdusere temaet for neste time.
- Jeg viser de denne:

«Jeg heiser mine slitne seil,
jeg kaster loss og drar
Nå er jeg faktisk klar, min
venn, sees vi igjen?»

.... «er den største av alle overraskelser.
Derfor sparer vi den til slutt.»

Alle
alene.

Inn i natten. Gjennom
..... -
Bakom demrer
morgenrøden.

DØDEN

..... stryker selv den
største regning ut.

Det er derfor vi mennesker
..... for å gi bedre plass.

..... kommer alltid og
forstyrrer, uansett når den
kommer.

Et følge kan du ha på
en reise og et ritt,
men du må gå alene
det siste skritt.

Karl Ove Knausgård om døden

Seksbindsromanen *Min kamp* er fortellinga om forfatterens liv og kamp fra barneår på Tromøya, via ungdomstid og studenttilværelse i Kristiansand og Bergen, og fram til hans nåværende liv som småbarnsfar i Malmö.

Min kamp 1 fikk fantastisk mottakelse og skarp kritikk. Boka ble solgt i store opplag i hele verden.

Vi skal lese de to første sidene av kjempeprosjektet.

Hva kjennetegner Knausgårds framstilling av døden?

Hva mener han er underlig med Vestens forhold til døden?

Hva slags forhold har du til døden?

1. Hva tror du døden er? Hva skjer med oss etter vi dør?
2. Hvordan vil du beskrive ditt eget forhold til døden? Er du redd for den? Er du forsont med tanken på at «sånn er det bare»? Eller tenker du overhodet ikke på den?
3. Hva er du i så fall redd for? Er det tanken på egen ikke-eksistens, eller det selve dødsprosessen?

Dette skal leveres inn. I morgen lager jeg et «collage». Der er selvfølgelig alle anonymisert. Men skriv nederst på dokumentet om du overhodet ikke vil ha tankene dine om døden på collagen, eller om du av ulike grunner synes det er et veldig ubehagelig tema å snakke og lese om.

Neste time

- Elevene får utdelt de andre elevenes tanker om døden. Sett av 10-15 minutter til at de får lese gjennom alle svarene.
 - Kanskje er dette noe de tenker mye på, men aldri har snakket med andre om.
 - Kan det ufarliggjøre et tabutema?
 - Kjenn på stemningen i klassen. Skal dere snakke noe mer om det?
 - Så lese dikt som aktualiserer alle synene i klassen:
 - *Døden er ufarlig.*
 - *Dødsangst.*
 - *Forsoning med døden.*
- Så skal de skrive selv: Egne dikt eller løsrevne verselinjer der de lager egne bilder på døden som passer deres eget. De kan utforske ved å lage både metaforer, personifikasjoner, besjelinger og verdiladde ord.

Metode 5 om forerfaringer

- La elevene bli kjent med en litterær figur eller en forfatter gjennom sitater.

Bli kjent med Ibsen.

1. Pugg sitatet du har fått utdelt utenat.
2. Dette er en lytteøvelse. Gå rundt i klasserommet og se hverandre i øynene: Deklamer sitatet du har lært deg. Husk at det viktigste er å lytte til og huske flest mulig av sitatene fra medelevene dine.
3. Sett dere ned. Hurtigskriv: Hva mener du Ibsen var opptatt av etter å ha hørt sitatene fra de andre i klassen?
4. Oppsummer det du har skrevet med tre nøkkelord.
5. Sett dere i firergrupper. Les opp for hverandre. Skriv ned alle ordene som minst to på gruppa har felles.

Ibsen var opptatt av...

- Frihet
- Sannhet
- Individualisme
- Selvstendighet
- Lykke
- Lykke for den enkelte
- Samfunnskritikk
- Kampen mot samfunnets usynlige regler.

Hvorfor drar Nora? Eller: Hva er temaet i *Et dukkehjem*?

- Nå har du sett slutten av *Et dukkehjem*
- Hva er temaet i *Et dukkehjem*?
- Skriv fritt i ti minutter om dette.
- Bruk gjerne:
 - a) Sitater fra teksten.
 - b) 3g sine tanker om hva Ibsen var opptatt av

Frihet

Sannhet

Individualisme

Selvstendighet

Lykke

Lykke for den enkelte

Samfunnskritikk

Kampen mot samfunnets usynlige regler.

Andre sitatmetoder som aktiverer forerfaringer

- Klipp opp verselinjene i et dikt.
- Del ut til elevene
- Gå rundt og se hverandre i øynene
- Diskuter i grupper:
 - Hva tror dere diktet handler om?
 - Hva slags stemning mener dere det er i diktet?
 - Hvem er jeget? Hvordan er hen?

Hva handler diktet om?

- Hvordan skrive dikt?
- Språklige bilder
- Forgjengelighet
- Tapt idyll

Det lyriske jeget:

Hvordan er stemningen?

- Dyster
- Mystisk
- Forråtnelse
- Noe vittig og ironisk?

Mareritt i eventyrskogen

Høstløv skriker
mot utslitte såler
Røtter famler i tåke
ut fra en stamme, rynket
Blødende klippevegger
løper langs en eng som sover
og kaster steiner på lille Rødhette
Den gode slutten ligger gjemt
mellom to permer
fordekt av urokkelig sannhet
Nissen er avslørt

Bestemor har råtnet
drømmene er borte
barnehender søker
over kistelokket
Husker en siste gang
før fornuften glemmer

Andre sitatmetoder som aktiverer forerfaringer

Hvem er Peer Gynt?

- Del ut kjente sitater til elevene
- Gå rundt
- Diskuter i grupper:
 - Hvordan er Peer?
 - Hva er problemet til Peer?
 - Hvilke ønsker har han?

Metode 6 - Samtavla

- Gå inn på Samtavla.no
- Ikke snakk med sidemannen. Hva mener dere tekstene har felles?
- Dere kan velge om dere vil skrive om innhold, form eller begge deler.

Diary

Nora drar fordi hun skal finne rede på seg selv og alt rundt henne. Hun drar også fordi hun vil ha frihet. #Frihet

Andrea

Fordi hun føler at hun ikke er seg selv i ekteskapet. #frihet

Cao

For å finne ut hvem hun er og fordi hun ikke elsker Thorvald lenger. #individualisme

Julie

#individualisme

Mathilde

Nora reiser fordi hun vil "oppdra" seg selv, erfare, leve, være et menneske - ikke først og fremst hustru og mor. #individualisme

Kristine

Hun trenger å komme seg ut av livet hennes som en dukke. Hun vil leve et liv basert på hva hun vil og ikke basert på hva andre vil #Individ

Adrian

Fordi hun ikke får være sitt eget menneske i ekteskapet med Torvald. Hun får ikke leve etter sine egne verdier og meninger #individualisme

Kristine

For å finne ut hvem hun er og fordi hun ikke elsker Thorvald lenger. #individualisme

Julie

Fordi ho er en dame som gjennom hele livet er behandlet som en dukke av faren og mannens hennes ho vil finne seg selv i verden med #frihet

Reem

Fordi hun føler at hun ikke er seg selv i ekteskapet. #frihet

Cao

Nora drar fordi hun skal finne rede på seg selv og alt rundt henne. Hun drar også fordi hun vil ha frihet. #Frihet

Andrea

Læreren deres elsker at dere snakker!
#snakkmer!

👑Asa Abusland

Det er MYE lettere å snakke høyt i klassene etter å ha snakket først i 2-4 grupper

Kiwi the fruit

Det er ikke noe problem, det er ikke skummelt eller vanskelig og gir en god mulighet til å formulere seg med muntlig, eget språk

Yolo

Liker ikke å snakke i grupper

Byggryn Blåbær

liker ikke snakke høyt

cr7

Ukomfortabelt

KIWI butikken ...

Skummelt. Veldig skummelt.

Mmm

Vil heller jobbe alene og samtidig delta aktiv i timen. Individualisme

Byggryn Blåbær

Gjør meg ingenting, men kan være lettere å delta når vi har snakka sammen først

Ok

Liker å snakke i grupper først og så er det greiere å rekke opp hånda

Hei

Snakke i grupper først

Pot

Jeg liker ikke å snakke høyt i klassen. Jeg er litt redd for å svare feil. Men hvis vi diskuterer i firegrupper først er det ikke like ille.

Anonym

...ngerer, føler du må

kjenne folk for at det skal funke

Ok

Vil ikke si det er skummelt å snakke høyt, men ofte vet jeg bare ikke svaret. Bedre å diskutere i grupper hvor man kan snakke mer fritt og få hverandre i gang.

Georg

Det er alltid de samme som snakker i gruppene og tar ansvar, så det er bare noen få som får noe ut av det. Føler jeg

Yolo

Ikke skummelt i det hele tatt

Hei

Jeg liker å delta i undervisningen og være aktiv i timen.

Byggryn Blåbær

Nå skal dere jobbe litt...

- Lag et kort undervisningsopplegg der dere bruker prinsippene fra dialogisk undervisning.
- Eller skriv ned hvilke teknikker dere bruker i klasserommet som får alle elevene involvert i tolkning av tekster.

Del 2 – Å skrive om litteratur

Hvordan skal vi legge opp skriveopplæringa etter fagfornyelsen?

Kommentar til siste innsending av læreplanen

- Hovedretningen i faget får bred støtte. Det trekkes fram at færre og åpne kompetansemål og et komparativt perspektiv på opplæringen i språk og litteratur legger til rette for et lokalt handlingsrom og dybdelæring.

Kommentar til siste innsending av læreplanen

- Hovedretningen i faget får bred støtte. Det trekkes fram at færre og åpne kompetansemål og **et komparativt perspektiv på opplæringen i språk og litteratur** legger til rette for et lokalt handlingsrom og **dybdelæring**.

Fra overordnet del av læreplanen i norsk

- Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa skal gi elevene mulighet til å reflektere over sentrale verdier og moralske spørsmål og bidra til at de får respekt for menneskeverdet og for naturen.
- Tekstene skal knyttes **både til kulturhistorisk kontekst og til elevenes egen samtid.**
- Videre skal de kunne **vurdere andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger**

Læreplanmål

- Sammenligne og tolke romaner, noveller, lyrikk og andre tekster ut fra **historisk kontekst og egen samtid** (10. klasse)
- lese norrøne tekster i oversettelse og **sammenligne dem med tekster fra nyere tid** (VG2)
- lese og tolke tekster fra 1500 til 1850 i kulturhistorisk kontekst og **drøfte hvordan de er relevante i dag** (VG2)
- utforske og reflektere over hvordan tekster fra romantikken og nasjonalromantikken framstiller menneske, natur og samfunn, **og sammenligne med tekster fra nyere tid** (VG2)

Bare drøfte her. Ikke nødvendigvis sammenlikne

Komparativt perspektiv fortsetter

- bruke tilbakemeldinger og kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster (VG2)
- Elevene viser og utvikler kompetanse i norsk på Vg2 studieforberedende utdanningsprogram når de **tolker tekster i kontekst og sammenligner eldre og nyere tekster** (Underveisvurdering)
- analysere og tolke romaner, noveller, drama, lyrikk og sakprosa på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og **reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og egen samtid** og (VG3)
- skrive litterære tolkninger **og sammenligninger** (VG3)

Kunnskapsløftet

- Hva hadde vi fra før?
- **sammenligne fortellemåter og verdier** i et utvalg samtidstekster med fortellemåter og verdier i myter og folkediktning
- beskrive hvordan ulike forestillinger om det norske kommer til uttrykk i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene og i et utvalg samtidstekster
- analysere, tolke **og sammenligne** et utvalg sentrale norske og noen internasjonale tekster fra ulike litterære tradisjoner fra romantikken til i dag, og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng

Konklusjon

- Trenden vi har sett i eksamensoppgavene på videregående kommer til å fortsette:
- Når elevene skal skrive om en litterær tekst, skal de stort sett gjøre det i et komparativt perspektiv.
- Dette er ganske avansert – vi må øve elevene grundig i å sette opp disse tekstene.

Hva sier andre lærere?

- «Det er alt for vanskelig for elevene å sammenlikne to tekster samtidig. De må først ta den ene, deretter den andre.»
- «De kan sammenlikne litt sånn pøh om pøh.»
- Hva gjør dere?
- Det er ikke vanskelig for elevene å sammenlikne tekster fortløpende. De må bare øves i det.
- En lengre skriveøkt på åtte-ti dobbelttimer i halvåret som øver nettopp dette.
- Mange småøkter ellers som øver komparativ skriving.
- Legg opp til tilbakemelding underveis slik den nye læreplanen krever.

Hvordan skal vi overleve all denne tilbakemeldinga?

- Jobb hardt i timen! Be elevene sende inn utkast du kan kommentere mens du sitter ved kateteret.
- Saml inn maks åtte tekster etter hver dobbeltime med skriving. De du har snakket minst med i timen.
- Elevene skal gi hverandre tilbakemeldinger. Be dem bytte tekster med hverandre.

Verdien i lengre utholdende skriveopplegg

Dybdelæring, komparativ lesning, skriving med tilbakemelding.

Det har alt!

Læreplanmål

lese norrøne tekster i oversettelse og sammenligne dem med tekster fra
nyere tid

Forberedelser

- Grundig innføring i det norrøne samfunnet med vekt på mannsideal, ære, ætt, blodhevn osv...
- Lese hele Gunnlaug – det er en opplevelse.

Resultat

Motivet i disse to tekstene likner på hverandre ved at de omhandler en ideell far og sønn forhold. I begge utdragene er det noen som drar av gårde, som for eksempel, i utdraget «Soga om Gunnlaug Ormstunge» så ba Gunnlaug sin far om å dra. Og i utdraget «Min kamp», da var det faren som dro av gårde. I begge tekstene så er det problemer med sønn og far forholdet. Både Karl Ove og Gunnlaug hadde problemer med fedrene sine. Selv om det var problemer i begge tekstene, så hadde personene respekt for hverandre. Vi ser altså at begge tekstene foregår i ulike tidsperioder, der den ene er rundt vikingtiden, hvor alt handlet om det å være æretørst. Mens den andre kan vi si er lik dagens tid .

Dette er en elev som vanligvis ligger på en svak toer. Med grundig skriveopplæring har han fått til et komparativt blikk på tekstene. Han holder dette hele veien. Her er det mer enn nok relevant til at han til slutt endte opp på en treer.

Elevene skal vurdere hverandre – da må de vite hva de skal gi tilbakemelding på:

- Krever: At de kjenner til metabegreper om skriving:
 - Temasetning, kommentarsetning, setningskoblere, virkemiddelets funksjon, fagbegreper, kontekst....
- Oppgave: **Velg ut ett avsnitt du er fornøyd med og ett du er usikker på. Bytt med sidemannen.**
- Skriv ned minst tre spørsmål om teksten din. Det kan f.eks. være:
 - Er temasetningen klar og presis?
 - Har jeg avsluttet avsnittet på en oppsummerende måte
 - Har jeg bakt sitatene godt nok inn i teksten?

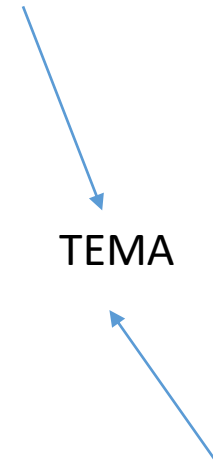
Hvilket virkemiddel har tekstene felles?

- Jeg mener det som er felles er...
- Krøll lappen.
- Gi den til sidemannen.
- Sammenlikn. Skrev dere noe som liknet på hverandre?
- Nærles med blyant. Bruk minst to fagbegreper om hvilke virkemidler som får fram stemningen.
- Bytt med sidemannen. Har dere skrevet om det samme? Diskuter!

Parskriving

- Bestem dere for hvilket virkemiddel dere synes er det viktigste.
- Skriv et avsnitt om hvert virkemiddel der dere gjør dette:
 1. Start med å skrive **temasetningen**.
Bytt....
 2. Skriv et par – tre **kommentarsetninger**.
Bytt...
 3. Skriv inn minst ett **sitat fra hvert dikt som bevis**.
Bytt...
 4. Avslutt med å skrive om **funksjonen til virkemiddelet**.

Virkemiddel 1

TEMA

Virkemiddel 2

Suksessfaktor parskrivning

- LÆRER lager par.
- Alternativ til opplegget:
- Ta tida! La dem skrive et visst antall minutter før de bytter ark. Elevene skriver i ulikt tempo. Hvis dere ber dem gjøre ferdig temasetningen først, er elev 1 ferdig på 10 sekunder, mens elev 2 trenger 5 minutter.
- Beveg deg rundt i klasserommet og hjelp hele veien.
- Sett av tid til diskusjon etterpå:

Plukk ut det beste avsnittet

- Les avsnittene høyt for hverandre.
- Plukk ut det dere mener er det beste avsnittet.
- Begrunn hvorfor dere mener dette er bedre enn det andre. Det kan for eksempel være:

Har det god flyt?

Har dere husket
bindeord mellom
setningene?

Er det bedre
språk i det ene
avsnittet enn det
andre? Hva er i
så fall årsaken?

Fikk dere til det
vanskeligste: Å
knytte
virkemiddel og
tema sammen?

Er sitatene bakt
godt inn i
teksten?

Siste innsats fra dere

- Vi trenger innspill fra kolleger når vi skal finne tekster som kan passe sammen.
- Hvilket/hvilke emner kunne du tenke deg å bruke i VG2 og VG3?
- Hvilke **tekster** kan passe inn i dette emnet? Helt fra tidenes morgen til 2019?
- Eventuelt: Lag en kort skriveoppgave med komparativt perspektiv.

	De ekstreme virkemidlene	Skjebne, eller din egen lykkes smed?	Utenforskap	Likestilling
	Barokktekster	Ssgalitteratur		
	Black metal	Et dukkehjem		
	Rap/Hip-hop	Gengangere		
		Sult		
		Moderne tekster som viser individualisme.		
		Ungdommer har for mange valg (I middelklasse-Norge?)		
		Hva med USA – de kan ikke velge selv, kanskje?		